

CD KLASSIEK

Meester van het klavier
Johann Sebastian Bach

Das wohltemperierte Klavier (letterlijk vertaald: het degelijk gestemde klavier) is zonder twijfel een van de hoofdwerken van Johann Sebastian Bach (1685-1750). Het bestaat uit twee banden, met in elk boek voor iedere majeur- en mineurtoonsoort een prelude gevolgd door een fuga, samen 48 preludes en fuga's.

Het eerste deel, in het handschrift van Bach bewaard in Berlijn, ontstond omstreeks 1722, maar de componist bracht er later nog meerdere, behoorlijk ingrijpende veranderingen in aan. Het tweede deel kwam jaren later tot stand, wellicht na 1740, en was klaar in 1744. Toen was Bach al de gevestigde cantor in Leipzig, alom geroemd om zijn religieuze muziek.

Pas in 1801 werden de twee banden uitgegeven. *Das wohltemperierte Klavier* geldt als een van de meest invloedrijke werken uit de Europese muziekgeschiedenis, al schreven ook andere componisten vóór en na Bach vergelijkbare reeksen in alle toonaarden. Hans von Bülow (1830-1894), in zijn tijd een gevierde dirigent, bestempelde Bachs bundel als

„het Oude Testament van de muziek”. Zowel Mozart als Beethoven waren door Bachs preludes en fuga's meer dan gefascineerd. Beethovens latere werk is ondenkbaar zonder lectuur van de toen reeds uitgegeven en ruim verspreide Bachcycli.

Bach componeerde de twee boeken, zoals het onderschrift ook aangeeft, met een pedagogisch doel. Hij wilde jeugdige klavierspelers de finesses van het spel bijbrengen. Oudere versies van sommige stukken verschenen al in het *Klavierbüchlein* dat Bach voor zijn oudste zoon Wilhelm Friedemann maakte.

Het beroemde werk is geschreven voor klavecimbel, de voorloper van de piano. Maar het is in uitvoeringen op piano dat het beroemd werd. Pas in 1933 werd het integraal opgenomen en wel op een hedendaags instrument. Later kwamen er opnamen op klavecimbel. Kun je *Das wohltemperierte Klavier* op nog een ander instrument zomaar uitvoeren? De Franse organist Frédéric Desenclos, verbonden aan de Chapelle Royale in Versailles, meent alvast van wel. Was Bach zelf geen groot orgelspeler? Desenclos speelt op deze heruitgeven opname de noten dan ook zoals ze geschreven staan. (EDS)

Johann Sebastian Bach,
The Well-Tempered Clavier, door
Frédéric Desenclos (orgel), 4 cd's,
Alpha 819, 35 euro.

CD KLASSIEK

Punk op orgel
Marcel Dupré & anderen

De Amerikaanse organist en showman Cameron Carpenter werd in maart laatstleden op de Londense luchthaven van Heathrow de toegang tot het Verenigd Koninkrijk ontzegd en teruggestuurd naar Berlijn. De voornaamste reden bleek zijn uiterlijk te zijn. Hij is namelijk een punker met een hanenkam, al bleken bij nader toezien zijn papieren ook niet in orde.

De 32-jarige Carpenter maakt van zijn orgelconcerten energieke shows en gebruikt daartoe een verplaatsbaar orgel. Op deze opname combineert de man klas-

siek werk met arrangementen van popsongs zoals *Sisters of Mercy* van Leonard Cohen uit 1967 en *If You Could Read My Mind* van Gordon Lightfoot uit 1970, meteen de titel van dit album.

Naast twee stukken van Bach is de kern van het album de *Variations sur un Noël pour orgue* van Marcel Dupré (1886-1971), een van de grote organisten van de twintigste eeuw. Het grootste deel van zijn carrière was hij titulair organist van de Saint-Sulpice in Parijs en luisterde hij de erediens op. De cyclus uit 1922-1923 is als dusdanig bedoeld, maar ambitieuzer. Ook Carpenter was een tijdlang verbonden aan een grote kerk in New York, maar hij was blijkbaar nog meer dan Dupré uit op erkenning en zocht de internationale podia op. (EDS)

If You Could Read My Mind,
door Cameron Carpenter (orgel),
Sony Classic, 88883796882,
22,50 euro.

CD POPULAIR

Eerbetoon aan een paus
Plácido Domingo

Plácido Domingo is een van de beroemdste levende tenoren. Hij werd populair door zijn operavertolkingen in de grootste operahuizen ter wereld. Domingo verkocht honderdduizenden platen en cd's en bereikte wereldwijd een breed publiek met de gelegenheidsformatie De Drie Tenoren met José Carreras en Lu-

ciano Pavarotti. De formatie trad voor het eerst op 7 juli 1990, op de avond van de finale van het wereldkampioenschap voetbal in Italië, en werd de jaren nadien ongemeen populair.

Weinig bekend is dat de beroemde tenor een diepe affectie koesterde voor Johannes Paulus II, die hij meermaals zou ontmoeten. Domingo vroeg de paus of hij niet een van diens gedichten mocht vertolken. Samen met zijn zoon Plácido jr. probeerde hij *Romeinse triptiek*, een gedicht van de paus dat in 2003 werd gepubliceerd, op muziek te zetten, maar die tekst, een Bijbelse meditatie, bleek te complex.

Daarom werd gezocht naar andere teksten van de Poolse paus die meer toegankelijk waren. Domingo vond ze vooral in diens oudere werk. Andere artiesten zoals de blinde Italiaanse tenor Andrea Bocelli en de Welshe mezzo Katherine Jenkins werden gevraagd mee te werken en in 2008 werd de cyclus opgeno-

men met The London Symphony Orchestra.

Verwacht geen aria's van opera, wel zuiderse aandoende songs, gebracht door enkele geweldige stemmen. Het is wel even schrikken bij het horen van zoveel synthesizers. Plácido Domingo zegt in het voorwoord dat de opname voor hem als katholiek veel betekent. Bij de heiligverklaring van Johannes Paulus II in april laatst bracht hij het programma live in de Poolse stad Poznan. (EDS)

Plácido Domingo, *Amore Infinito. Songs Inspired by the Poems of John Paul II - Karol Wojtyła*, Sony Classic, 88843053802, 22,50 euro.

BOEK ACTUALITEIT

Het geheim van Seveso
Hendrickx & Goossens

Stel dat iemand die hier geboren en getogen is en twintig of dertig jaar uit de Nederlandstalige wereld weg is geweest, nu naar radio of televisie luistert. Wellicht komt hij of zij om de

haverklap woorden tegen waarvan hij/zij zich afvraagt wat ze in godsnaam betekenen. Wat denkt u bijvoorbeeld van 'stiltegebied', 'witte school', 'leefloon' of 'immaterieel erfgoed'?

Iedereen kent het wel: wanneer je het tv-journaal volgt, mis je achtergrond bij bepaalde begrippen of wil je weten hoe bepaalde situaties zijn ontstaan. Marc Hendrickx en Werner Goossens, beide docent aan de Hogeschool Thomas More Mechelen, publiceerden enkele maanden geleden een handig boekje met een lijst vol begrippen, een heuse basiskennis die je wapent om de brede actualiteit in de media te volgen en te begrijpen.

Het doelpubliek is de toekomstige mediamedewerker, maar eigenlijk iedereen die meer inzicht zoekt in de actualiteit. De

termen werden geselecteerd via Mediargus, het digitale mediaplatform van de Vlaamse dagbladpers. Experts verklaarden ze.

Het boek is ook handig voor samenstellers van quizen en spelletjes. Wie kent bijvoorbeeld de echte naam van de 'gokchinese' of weet waar Seveso (van 'Seveso-bedrijf') zich bevindt? (EDS)

Marc Hendrickx & Werner Goossens, *500 woorden die iedereen moet kennen om de actualiteit te begrijpen*, Lannoo, Tielt, 2013, 165 blz., 19,99 euro.

BOEK GESCHIEDENIS

Tegen het populisme
John Lukacs

John Lukacs, geboren in 1924, is een éminence grise in de Amerikaanse geschiedschrijving. Hij gaf les aan meerdere belangrijkste Amerikaanse universiteiten en publiceerde vooral over de rol van de Britse premier Winston Churchill tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ook over Hitler publiceerde Lukacs, zoals *Hitler en de geschiedenis. Vijf dagen in Londen* en *Langs kromme lijnen*, zijn bekendste werken.

Ook op hoge leeftijd blijft Lukacs actief en onlangs probeerde hij de twintigste eeuw te ballen in amper 250 bladzijden.

„De Amerikaanse eeuw” noemt hij het tijdperk dat hij zelf beleefde.

Voor het feit dat de Tweede Wereldoorlog en zijn nasleep een groot deel van het boek in beslag nemen, heeft Lukacs een persoonlijke reden. Hij werd geboren in Hongarije als de zoon van een katholieke vader en een joodse moeder. Alhoewel hij katholiek werd opgevoed, moest hij als *Mischling* (volgens de rassenwetten van Nürnberg een halfbloed) tijdens de oorlog dwangarbeid verrichten. Hij ontsnapte echter aan deportatie naar de kampen. Toen Hongarije in 1946 door de communisten werd overgenomen, emigreerde Lukacs naar de Verenigde Staten.

„Het nationaalsocialisme was een van de grote politieke fenomenen van de eeuw, en ook daarna”, lezen we verbaasd. „Het einde van de Tweede Wereldoorlog, met de dood en verdwijning van Adolf Hitler, maakte het korte tijd minder populair, maar roeide het zeker niet uit.”

Lukacs vraagt zich dan ook af waarom in vele landen de symbolen van het nazisme verboden zijn en die van het communisme niet. Omdat, zo meent hij, het nazisme nog steeds gevaarlijk is

en vooral in Europa steeds om de hoek loert. Het levenswerk van de oude historicus, die zichzelf graag bestempelt als conservatief, is de strijd tegen het populisme. Winston Churchill is daarbij zijn gids.

De wereldoorlogen noemt hij consequent de Europese wereldoorlogen, omdat ze hun oorsprong vonden in Europese conflicten, aldaar ontbrandden en vervolgens de andere continenten aanstaken. Voor de auteur is de twintigste eeuw hoe dan ook een overgangseeuw tussen het Moderne Tijdperk en wat er daarna komt. Wat dan? „Ik ben een historicus en geen profet”, besluit Lukacs. (EDS)

John Lukacs, *Een korte geschiedenis van de 20ste eeuw*, Prometheus/Bert Bakker, Amsterdam, 2014, 250 blz., 19,95 euro.